

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO

TERVEYDEN JA HYVINOINNIN LAITOKSEN (THL) TOIMINNASTA

VUODELTA 2020

SISÄLLYS

1. Yleisarvio ja valmistelu.....	3
2. Tulossopimuksen toteutuminen.....	3
2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta	3
2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta	4
3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot	6
4. Toimenpiteet.....	6
4.1 Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetut toimenpiteet.....	6
4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet.....	7

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) antaa valtion talousarvioasetuksen (1243/1992) 66 i §:n edellyttämän tilinpäätös- ja toimintakertomuskannanottonsa THL:n toiminnasta vuodelta 2020 ja niistä toimenpiteistä, joihin tilinpäätöskertomus ja siitä 30.4.2021 annettu Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomus ja vuosiyhteenveto ja muut selvitykset antavat aihetta.

1. Yleisarvio ja valmistelu

Tulossopimuskauden 2020-2023 ensimmäinen vuosi oli poikkeuksellinen Korona-pandemian vuoksi. Vuoden 2020 tulostavoitteiden toteutumista on arvioitu 1-5-asteikolla kuten aieminkin. Kokonaislukujen lisäksi on voinut käyttää puolikkaita numeroita. Arvioinnissa on painotettu keskeisiä ja merkittäviä tavoitteita, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon. Jos joku merkittävä tavoite ei ole toteutunut, voi kokonaisarvosana olla enintään 3,5. Toisaalta, jos toteutumatta on jäänyt vähäiseksi arvioitu tavoite, voi kokonaisarvosana olla 4 tai 4,5, samalla merkitykseltään pienemmät tavoitteet ovat saaneet pienemmän painon.

Kokonaisuudessaan STM arvioi, että THL on toteuttanut vuoden 2020 tulostavoitteet arvosanan 3,5 mukaisesti. Varsinaisten tulostavoitteiden ulkopuolelta on syytä nostaa esille THL:n työ koronapandemian osalta ja laitoksen johtamisen ja toimintakulttuurin edistämiseksi tehdyt uudistukset.

STM arvioi, että sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomainen Findata (erillisyyksikkö) on toteuttanut vuoden 2020 tulostavoitteet arvosanan 4 mukaisesti.

Arviointiasteikko 1-5; jossa:

1 = Tulostavoitetta ei ole edistetty toimintavuonna.

2 = Tulostavoite on osittain toteutunut:

3 = Tulostavoite on toteutunut lähes tulossopimuksessa suunnitellun mukaisesti.

4 = Tulostavoite on saavutettu tavoitteen mukaisesti.

5 = Tulostavoite on saavutettu ja ylitetty huomattavasti.

Kannanotto on valmisteltu STM:ssä ja käsitelty sosiaali- ja terveydenhuollon ohjausosaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, ja THL on antanut siitä palautteen. Perhe- ja peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä THL:n vuoden 2020 tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Vuosi 2020 oli nelivuotisen tulossopimuskauden ensimmäinen vuosi, mutta jo vuoden alussa alkanut koronapandemian hoito edellytti THL:ltä todella mittavaa asiantuntemuksen

tuottamista valtioneuvostolle, eri ministeriöille ja viranomaisille sen lisäksi että THL toteutti omaa lakisääteistä tartuntatautilain mukaisia tehtäviä koronan torjunnassa. Koronatehtävien hoito priorisoitiin ja sillä oli suoria ja epäsuoria vaikutuksia koko THL:ään. THL:n ja ministeriön välinen yhteistyö oli tiivistä. THL pystyi koronatehtävien hoitamisen lisäksi edistämään pääsääntöisesti tulostavoitteitaan sovitun mukaisesti. Koronapandemia vähensi erityisesti ulkoisia yhteistyömahdollisuuksia eikä kaikkia suunnitelmien mukaisia tehtäviä tai avauksia pystytty edistämään edellä mainituista syistä.

2.2 Arvio toiminnallisen tulostavoitteiden toteutumisesta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle annetut tulostavoitteet noudattavat STM:n konserni-strategian mukaista rakennetta.

Huom. THL:lle ei asetettu tulossopimuskauden ensimmäisen vuoden tulostavoitteille tulosmittareita. Sen sijaan THL:lle annettiin tehtäväksi laatia ehdotukset tulosmittareista vuoden 2020 aikana tulossopimuskaudelle. THL laati ehdotukset vuoden 2021 tulossopimukseen.

Palvelut

Vaikuttavien palvelujen ja toimeentuloturvan yhteen toimivan kokonaisuuden edistämiseksi THL tuotti tietoa mm. palvelujen käytön esteistä, terveysmenojen vaikutuksista köyhyyteen, monialaisen palvelutarpeen tunnistamisesta ja INVEST – Eriarvoistumisen, interventioiden ja hyvinvointiyhteiskunnan tutkimuksen lippulaivahankkeessa. Tulossopimuksessa edellytettyä tutkimusyhteistyötä Kelan kanssa on jatkettu mm. muuttoliikkeen ja väestörakenteen osalta YM:n Lähiöohjelman rahoituksella.

Oikea-aikaisten palvelujen vastaamiseksi asiakkaiden tarpeisiin THL toimi hallitusohjelman mukaisen Tulevaisuuden sote-keskusohjelman toimeenpanijana ja sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen parlamentaarisen komitean puheenjohtajana ja asiantuntijoina komitean jaostoissa. Sosiaali- ja terveydenhuollon ohjaamiseksi THL tuotti ja kehitti arviointiraporttejaan. Lisäksi THL jatkoi palveluketjut/palvelukokonaisuudet (PKPK) verkoston ja Hyte-verkostojen toimintaa, lisäsi tavoitteen mukaisesti yhteistyötä Työterveyslaitoksen kanssa työikäisten palvelujen osalta Työkykyohjelman puitteissa. Lisäksi palvelujen käyttäjien osallisuutta on vahvistettu sote-ammattilaisten asiakasosallisuuden osaamisen kehittämishankkeessa ja Innokylän hyödyntämistä on uudistettu.

Hyvinvointialan liiketoimintamahdollisuuksien ja viennin luomiseksi asetetut tavoitteet eivät toteutuneet, sillä rahoitusta ja yritysyritystä ei saatu käynnistettyä siinä mitta-kaavassa kuin oli suunniteltu. Koronapandemia on vaikuttanut osa-alueen yhteistyömahdollisuuksiin.

Palvelujen tulostavoitteiden osalta arvosana on **3,5**. THL on lähtenyt tekemään hankkeita, jotka edistävät tulostavoitteita ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta, mutta tulostavoitteita ei ole vielä saavutettu. Tavoitteissa jonkin verran kuitenkin poikkeamia, mutta niiden syynä on osittain ollut koronapandemia.

Toimintakyky

Hyvinvoinnin ja terveyserojen kaventamiseksi THL teki toimenpiteitä mm. Väkivallaton lapsuus ohjelman, Turvallisesti kaiken ikää 2030 – koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn ohjelman, itsemurhien ehkäisytyötä toimeenpanemalla. Lisäksi THL on tukenut Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden periaatepäätöksen toimeenpanoa.

Toimintakyvyn ja työkyvyn parantamiseksi THL on toteuttanut Työkykyohjelmaa (yhdessä Työterveyslaitoksen (TTL) kanssa) ja mielenterveysstrategiaa. Toimintakykytiedon parantamiseksi THL on tuottanut määrittelyjä, suosituksia ja arviointeja mm. TOIMIA-tietokantaan. Tuetun työllistämisen osalta THL on tukenut valtionavustushankkeita ja tuottanut toimintamalleja. Sen sijaan työttömien terveystarkastuksen määrittelytyö käynnistyi vasta vuoden lopussa.

Elin- ja työympäristön terveellisyyden lisäämiseksi THL on vahvistanut ilmastonmuutoksen hyvinvointi- ja terveysvaikutuksien asiantuntijuutta ja valmistellut Ilmastonmuutos ja terveys –ohjelmaa. THL on tuottanut hallinnonalan ilmastonmuutoksen sopeutumisen toimintaohjelmaa. Elin-, asuin- ja työympäristöjen terveellisyyden edistämiseksi THL on jatkanut VNK:n Terveet tilat 2028 –ohjelman toteutusta tavoitteiden mukaisesti.

Toimintakyvyn tulostavoitteiden osalta arvosana on 4. THL on toteuttanut hankkeita, jotka edistävät tulostavoitteita ja yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Toimeentulo

Sosiaaliturvan työhön kannustamiseksi THL on tuottanut tietoa erityisesti toimeentulotuen käytöstä ja tarpeesta, sosiaalityöhön kohdistuvista odotuksista Kela-siirron jälkeen, nuorten terveyden ja toimeentulotuen käytön suhteesta ja tuottanut ehdotuksen lapsiperheiden pienituloisuuden vähentämiseksi.

Köyhyyden ja syrjäytyneiden määrän vähentämiseksi THL on jatkanut yhteiskunnallisen eriarvoisuuden tutkimusohjelmaa ja arvioinut ylisukupolvista eriarvoisuutta, hallituksen talouspolitiikan vaikutuksia ja kehittänyt tietopohjaa ja osaamista SISU-mallin käytöstä ja hyödyntämisestä.

Toimeentulon tulostavoitteiden osalta arvosana on 4. THL:n toimenpiteet ovat kattaneet tulostavoitteiden mukaisia painopisteitä.

Findatan tulostavoitteet

THL:n yhteydessä toimivan erillisen sosiaali- ja terveydenhuollon tietolupaviranomaisen eli vuonna 2019 perustetun Findatan tulostavoitteena oli pystyttää ja tarjota sen vastuulle määritellyt palvelut toisilain asettamassa erittäin tiukassa aikataulussa.

Findata pystyi käynnistämään toisilain mukaiset palvelut lainsäädännön asettamassa aikataulussa ja tulostavoite saavutettiin täten arvosanan 4 arvoisesti.

Horisontaaliset

Horisontaalisiin tulostavoitteisiin kuuluu sekä valtionhallinnon yhteisiä hallintotavoitteita, että THL:n sisäisen ja ulkoisen toiminnan kehittämistä. Vuonna 2020 THL edisti tavoitteista tietoturvan parantamisen Kunto-ohjelmaa, asiakkuustoimintamallia ja tuote- ja palveluvalikoiman kartoitusta. Sen sijaan henkilöstön kehittämiseen liittyvät tavoitteet (strateginen henkilöstösuunnittelu, osaamisen kehittäminen, liikkuvuus, työnantajakuva uudistaminen) eivät toteutuneet suunnitellusti vuoden 2021 tulostavoitteiden mukaisesti. Kyseessä on monivuotisen kehittämisen aloittaminen, jonka toimeenpanoon koronapandemian aiheuttama laaja-alainen siirtymä etätyöhön on vaikuttanut.

Horisontaalisten tulostavoitteiden osalta arvosana on 3. THL:n on edistänyt joitakin tavoitteita, mutta useamman kehittämistoimen kohdalta toimeenpano on alussa.

Taloudellinen asema (rahoitus)

THL:n taloudellisen aseman arviointia hankaloittaa koronatehtävät ja niiden hoitamiseen saatu lisärahoitus. THL:n tehtäviin ja menotasoon nähden tulevien vuosien kehystaso on hyvin niukka, vaikka THL:n siirtyvä määräraha kasvoi noin seitsemästä miljoonasta 15 miljoonaan, jolla varauduttiin koronatehtävien hoitamiseen myös vuonna 2021.

THL:n taloudellista asemaa seurattiin säännöllisesti ohjauspalavereissa ja käytäntöä jatketaan 2021.

3. Valtiotalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomiot

Valtiontalouden tarkastusvirasto on antanut 30.4.2021 tarkastuskertomuksen viraston toiminnasta. Ministeriö toteaa, että THL ottaa huomioon VTV:n vuosiyhteenvedon huomiot tilinpäätöskirjauksien ja kustannusvastaavuuslaskelmien oikeellisuudesta.

4. Toimenpiteet

4.1 Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle ehdotetut toimenpiteet

Ministeriö edellyttää, että THL sekä toteuttaa, seuraa ja arvioi tilinpäätöskertomuksessa ilmoitetut ensisijaiset kehittämiskohteet ja raportoi tulokset ja poikkeamat ministeriön ja THL:n välisissä ohjauspalavereissa säännöllisesti.

- Käynnistämme ICT-2025 -ohjelmakokonaisuuden (tiedonhallinnan ratkaisujen peruskorjaus) priorisoiden mm. THL:n toimintakulttuurin uudistumista ja jatkuvan parantamisen periaatetta.
- Teemme toiminnan ja talouden tasapainottamissuunnitelman, jota lähdemme toteuttamaan.
- Toimimme strategisen henkilöstösuunnittelun toimintamallin mukaisesti ja kehitämme sitä ja sen mukaista toimintaa.

- Johdamme toimintaamme uuden yhteisen johtamisjärjestelmämme mukaisesti ja jatkuvan parantamisen periaatteella (johtamisjärjestelmä päivittyä)
- Uudistamme toiminnan suunnittelun, seurannan ja arvioinnin prosessin siten, että resurssit ja toiminta kytkeytyvät aiempaa paremmin toisiinsa ja mahdollistavat tiedolla johtamisen.
- Vahvistamme yhtenäisemmän, arvojemme mukaisen toimintakulttuurin kehittymistä ja uudistumista THL2021-muutosohjelman pohjalta laaditun suunnitelman mukaisesti (esim. hallinnolliset käytänteet, osastojen ja joryn määrittelemät tavoitteet, VM-baro)
- Muotoilemme ja kuvaamme laitoksen sisäiset palvelut yhtenäiseksi palvelukokonaisuudeksi.
- Keräämme kaiken laitoksen projektitoiminnan rakenteellisen tiedon yhdeksi kokonaisuudeksi.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Ministeriö selkeyttää tulosohjauksen ja muun ohjauksen kokonaisuuden mukaista suunnittelun ja päätöksenteon mallia (mm. tiedonhallinnan hankkeiden, erillisrahoituksen ja alaisen hallinnon osalta), jotta THL pystyy ennakoimaan omat resurssitarpeensa ja varmistamaan paremmin sovittujen toimenpiteiden ja hankkeiden toimeenpanon. Ohjauksen ja vuoropuhelun kehittämisessä hyödynnetään pääosin olemassa olevia rakenteita ja tarvittaessa tuetaan uusien toimintamallien synnyttämistä ohjauksen, yhteistyön ja tiedonvaihdon syventämiseksi ja laajentamiseksi.

Helsingissä 10.6.2021

Perhe- ja peruspalveluministeri

Krista Kiuru

Kansliapäällikkö

Kirsi Varhila

JAKELU

Ministeriön osastot

Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö

Valtiontalouden tarkastusvirasto

Valtiokonttori (Netra)

Sosiaali- ja terveysministeri

Tarkastuspäällikkö Niina Sipiläinen STM

